

Голас Рацзімы

№ 43 (1254) ■ КАСТРЫЧНІК 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ПАЯЗДЫ З УСІХ РЭСПУБЛІК

Нашым чытачам, напэўна, не трэба тлумачыць, што на здымку, які змешчаны на першай старонцы, — славуны аўтасамазвалы-волаты БелАЗ: іх своеасаблівы выгляд і выдатны «рабочы» ўласціваці добра ведаюць на ўсіх кантынентах.

На рэдытарых машын стаіць марка Беларускага аўтамабільнага завода. Так, гэтыя звышмагутныя самазвалы нарадзіліся ў горадзе Жодзіна, але «аўтары» іх не толькі беларускія канструктары і калектыву зусім яшчэ маладога завода. БелАЗы — плён працы рабочых і інжынераў усёй савецкай краіны.

У заводзупраўленні вам ахвотна паведамаць, што абсталяванне, дэталі і нават цэлыя вузлы для вырабу машын пастаўляюць звыш 400 прадпрыемстваў Савецкага Саюза. Кажучы вобразна, у Жодзіна штодзень прыбываюць паязды з усіх рэспублік. З Яраслаўля і Барнаўла яны вязуць «сэрцы» машын — магутныя дызель. З Орска-Халілаўскага металургічнага камбіната — метал, з Днепропетровска і Варонежа — буйнагабарытныя шыны, «абутак» волатаў. Электраабсталяванне яны дастаўляюць з прыбалтыйскіх рэспублік, трубы — з грузінскага горада Руставі, металарэзныя станкі — з Расійскай Федэрацыі. Усіх пастаўшчыкоў не пералічыш.

Аднак на станцыі-адправіце-

лі паязды не аяртаюцца паражнякімі. Зваротнымі рэйсамі яны прывозяць на сваіх платформах новенькія БелАЗы. Машыны будуць працаваць у сланцавых басейнах Эстоніі і на адкрытых рудніках Украіны, на будаўніцтве электрастанцый у Сібіры і на пракладцы ірыгацыйных каналаў у Сярэдняй Азіі. Так Беларусь дзякуе братнім рэспублікам за аказаную ёй дапамогу ў стварэнні аўтамабілебудавання.

«Радаслоўная» БелАЗаў — толькі адзін невялікі прыклад, як у народнай гаспадарцы на справе ажыццяўлення эканамічнай інтэграцыі савецкіх сацыялістычных рэспублік. Падобных прыкладаў можна прывесці вялікае мноства. У навуцы — гэта каардынацыя планаў навуковых даследаванняў, сумесныя буйныя эксперыменты і стварэнне «школ», якія спецыялізуюцца на паглыбленні асобных галін ведаў. У сельскай гаспадарцы — селекцыйная работа і зноў-такі спецыялізацыя калгасаў і саўгасаў на найбольш прадукцыйных і выгадных напрамках. Прынцып узаемадапамогі — выдатнае набыццё ленинскай нацыянальнай палітыкі ў галіне эканомікі. Менавіта дзякуючы яму саюз раўнапраўных савецкіх рэспублік ператварыўся ў адну з самых магутных дзяржаў свету. Дзякуючы гэтай выдатнаму прынцыпу нарадзілася і ўзмац-

нела нацыянальная эканоміка рэспублік, якія раней былі адсталымі аграрнымі прыдаткамі царскай Расіі.

Сказанае цалкам датычыць гісторыі ўзнікнення індустрыяльнага патэнцыялу Беларусі, магутнасць якога ставіць рэспубліку ў адзін рад з самымі развітымі краінамі Еўропы.

Нядаўна эканамічная камісія ААН для Еўропы (ЭКЕ) прызнала, што на гэтым кантыненте найбольш хуткімі тэмпамі развілася і развіваецца эканоміка СССР. Нават тыя буржуазныя даследчыкі, што не жадаюць бачыць у гэтай з'яве заканамернасць, якая вынікае з перавагі сацыялістычнага ладу гаспадарання, вымушаны прызнаць грандыёзнасць ператварэнняў у народнай гаспадарцы краіны. Вызначэнне «цуду», якім яны часта характарызуюць маштаб нашых дасягненняў, абязлічвае подзвіг працаўнікоў братніх рэспублік, які яны здзейснілі на працягу пяцідзесяці год існавання СССР. Мы ж ніколі не забудзем, з чаго пачынаўся наш уздым...

Толькі што скончылася грамадзянская вайна. Колькі год спатрэбіцца паўгалоднай рэспубліцы, каб стаць на ногі? Дзесяць, пяцьдзесят? Паўна, яшчэ больш, калі б не дапамога з боку ўсёй краіны. Зараз нельга без хвалявання чытаць радкі паведамленняў тых год: «Выдаткаваць Беларусь на на-

быццё мінеральных угнаенняў 2 800 рублёў, на меліяраванне забалочаных зямель — 12 000 рублёў, на закупку племянной жывёлы — 5 200 рублёў...»

Такой гэта дапамога была спачатку — маладой Краіне Саветаў у тыя нялёгкае часы дэводзілася лічыць кожную капейку. Аднак памеры дапамогі Беларусі павялічваліся. У першай пяцігодцы асигнаванні з агульнасаюзнага бюджэту склалі адну трэць усіх сродкаў, выдаткаваных на ўздым гаспадаркі рэспублікі. Толькі ў 1926—1929 гады БССР з фондаў саюзнага бюджэту атрымала звыш 8 мільёнаў рублёў.

Удумваешся ў гэтыя лічбы і прыгадваеш іншыя. Беларускае шахцёрскае сёлета выдалі на-гара стомільённую тону сільвініту. Плошча меліяраваных глебаў у рэспубліцы дасягнула 800 тысяч гектараў, а да канца пяцігодкі яна складзе мільён сто тысяч гектараў. У сельскую гаспадарку БССР на 1971—1975 гады накіроўваецца 2805,5 мільёна рублёў капіталаўкладанняў.

2 800 рублёў — і сто мільёнаў тон мінеральных угнаенняў, першая недасканалая асушальная сістэма — і цэлы край адступіўшы балот...

Іншымі сталі маштабы нашай эканомікі — узмацнелі і паглыбіліся сувязі паміж братнімі рэспублікамі. Новай стала

сама сутнасць узаемадапамогі. Цяпер гэта не проста абмен сродкамі або асобнымі відамі абсталявання паміж рэспублікамі. Узаемадапамога ў рамках эканамічнай інтэграцыі прадугледжвае ўнутрысаюзнае размеркаванне працы, спецыялізацыю эканомікі асобных рэспублік, мабільную канцэнтрацыю сродкаў і рэсурсаў на галоўных участках барацьбы за тэхнічны прагрэс.

Такая сістэма аб'яднання сіл дазваляе паўней выкарыстоўваць нацыянальныя працоўныя рэсурсы, багацце нетраў, больш рацыянальна ўкладаць сродкі, скарачае многія непрадукцыйныя выдаткі.

Вось чаму ў Беларусі, якая не мае ўласнай металургічнай базы, развіваюцца неметалеаёмкія галіны прамысловасці. Вось чаму ў прыбалтыйскіх рэспубліках, якія здаўна славіцца высокакваліфікаванымі рабочымі кадрамі, наладжана дакладнае прыборабудаванне, электратэхнічная і хімічная прамысловасць. Вось чаму Украіна, не баючыся аднабоковай спецыялізацыі сваёй эканомікі, можа стаць рэспублікай шахтаў і мартэнаў, а Малдавія — развіваць харчовую і лёгкую прамысловасць.

Усе разам гэтыя і іншыя галіны складаюць адзіны народна-гаспадарчы комплекс СССР — аснову магутнасці нашай краіны.

ЭФЕКТ САДРУЖНАСЦІ

А. ГАРАГЛЯД,

першы намеснік старшыні Дзяржплана СССР

На шматгадовым вопыце народы нашай краіны пераканаліся, якія плённыя вынікі прынесла ім аб'яднанне ў СССР. Адназначна эканамічная сістэма п'ятнаццаці рэспублік дала магчымасць стварыць у кожнай з іх высокаразвітую прамысловасць і буйную механізаваную сельскую гаспадарку.

Шырока вядомы гістарычны факт, што да моманту ўтварэння СССР гаспадарка рэспублік, якія ўступілі ў яе, была ў заняпадзе. У 1921 годзе прамысловая вытворчасць краіны складала ўсяго толькі адну п'яту частку, а нацыянальны даход не перавышаў дзвюх п'ятых перадаваемага 1913 года.

За паўстагоддзя савецкае грамадства прайшло рашаючыя стадыі развіцця. Была ажыццэўлена індустрыялізацыя краіны, праведзена сацыялістычнае пераўтварэнне сельскай гаспадаркі, здзейснена культурная рэвалюцыя.

Імклівы ход гаспадарчага будаўніцтва, часова перапынены нападам нямецка-фашысцкіх захопнікаў, няспяхова працягваецца ў пасляваенны перыяд. Цяпер у Савецкім Саюзе пабудавана развітае сацыялістычнае грамадства, ствараецца матэрыяльна-тэхнічная база камунізму. У параўнанні з 1922 годам — годам утварэння СССР — атрыманы нацыянальны даход краіны павялічыўся больш чым у 100 разоў.

У. І. Ленін удзяліў асаблівую ўвагу правільнаму вырашэнню нацыянальнага пытання даставальна да эканамічнага будаўніцтва. Вядомае ленінскае палажэнне аб магчымасці пераходу адсталых краін да сацыялізму, мінуючы капіталістычную стадыю развіцця, пры ўмове дапамогі пралетарыяту перадавых краін, стала асновай эканамічнай палітыкі нашай дзяржавы. Узровень развіцця ў найбольшай ступені павялічыўся менавіта ў тых саюзных рэспубліках, якія ўзніклі ў былых адсталых у эканамічных і культурных адносінах раёнах і ўскраінах Расійскай імперыі.

У цэлым па СССР аб'ём прамысловай вытворчасці ў 1970 годзе ў параўнанні з 1913 годам павялічыўся ў 92 разы, а ў Кіргізкай ССР — у 188 разоў, Армянскай — у 101 раз. У 1971 годзе валавая прадукцыя прамысловай краіны павялічылася ў параўнанні з 1913 годам у 99 разоў. Значыць, за адзін 1971 год толькі прырост валавой прадукцыі прамысловасці перавысіў уесь яе аб'ём 1913 года ў 7 разоў. Гэта амаль такі ж прырост, якога дабіўся савецкі народ за ўсе перадаваныя пяцігодкі.

Узнікненне ў 1922 годзе агульнай гаспадаркі ўсіх сацыялістычных рэспублік дало магчымасць на працягу п'ятдзесяцігоддзя выпрацаваць некалькі эканамічных і арганізацыйных прынцыпаў пабудовы саюзнай сацыялістычнай эканомікі. У аснове іх ляжаць імкненне да добрабыту ўсіх народаў,

якія ўтвараюць Саюз; вышэйшае эканамічнае патрабаванне — эфектыўнасць развіцця ўсёй народнай гаспадаркі ў цэлым і гаспадаркі кожнай рэспублікі; неабавязковасць эквівалентнасці часткі, укладваемай у развіццё народнай гаспадаркі дадзенай рэспублікі ў пэўны перыяд, таму ўкладу, які дадзенай рэспубліка робіць у развіццё агульнасаюзнай гаспадаркі ў той жа перыяд.

Рацыянальны падзел працы, які ўзнік і развіваецца на гэтай аснове, часткова звязан з тым, што нетры кожнай з рэспублік Савецкага Саюза багатыя не ўсімі відамі мінеральнай сыравіны. Аб'яднанне савецкіх рэспублік у адну саюзную дзяржаву стварыла ўмовы, пры якіх кожная рэспубліка цалкам забяспечана ўсімі відамі разнастайнай руднай і няруднай сыравіны, мінеральнага паліва за кошт мінеральных багаццяў усяго Саюза. Прычым, найбольш істотна тое, што абмен сыравінай і палівам, які няспынна адбываецца паміж рэспублікамі, робіцца не на камерцыйных асновах, а на аснове сумеснага планамернага выкарыстання кожнай з рэспублік усіх мінеральных рэсурсаў краіны, паколькі нетры СССР, як і іншыя вытворчыя сілы, з'яўляюцца агульнанародным здабыткам.

Уклад асобных рэспублік у галіны народнай гаспадаркі часта не вызначаецца непасрэдна магутнасцю яе агульнаэканамічнага патэнцыялу. Літоўская ССР спецыялізуецца на высокадакладным машынабудаванні. З 22 тысяч металапрацоўчых станкоў, выпушчаных там у 1970 годзе, 85 працэнтаў накіраваны ў іншыя братнія рэспублікі. Галоўныя галіны узбекскага машынабудавання абслугоўваюць бавоўнаводства і прамысловасць, якая перапрацоўвае бавоўну. З 21 тысячы бавоўнавых трактараў тыпу Т-28Х4, выпушчаных у 1971 годзе Ташкенцкім трактарным заводам, тры чвэрці пастаўлены іншым рэспублікам, якія вырошчваюць бавоўну. Рэспубліка, у сваю чаргу, атрымала вялікую колькасць розных машын і аграгатаў з усіх канцоў краіны.

Для ацэнкі брацкай узаемадапамогі саюзных рэспублік характэрна, што пры агульным павелічэнні капіталаўкладанняў за апошнія 30 гадоў у народную гаспадарку СССР у 12,6 раза капіталаўкладанні ў РСФСР павялічыліся ў 11 разоў, у Беларускай ССР, Украінскай ССР, Узбекскай ССР, Казахскай ССР, Кіргізкай ССР, Армянскай ССР, Туркменскай ССР — у 14—20 разоў, у Малдаўскай ССР — больш чым у 100 разоў, а ў Латвійскай ССР — у 150 разоў. Такія высокія тэмпы росту капіталаўкладанняў забяспечваюцца не толькі за кошт росту нацыянальнага даходу, атрыманага ў дадзенай саюзнай рэспубліцы, але і на аснове размеркавання часткі нацыянальнага даходу з агульнасаюзнага фонду.

Поспехі ў эканамічным развіцці СССР дэлі магчымасць узяць матэрыяльны і культурны ўзровень жыцця народаў ва ўсіх рэспубліках, якія ўваходзяць у Савецкі Саюз. Ужо ў першым дзесяцігоддзі існавання саюзнай сацыялістычнай дзяржавы было цалкам і канчаткова ліквідавана беспрацоўе.

У 1913 годзе рабочы тыдзень на буйных прамысловых прадпрыемствах складаў 58,5 гадзіны, а на дробных і самагаспадарчых рабочага дня была яшчэ большая. Цяпер устаноўлена сярэдняя працягласць рабочага тыдня дарослых працоўчых — 40,6 гадзіны.

У 1913 годзе ў асвеце, аховы здароўя, навуцы і мастацтва быў заняты адзін працэнт з ліку працаваўшага ў той час насельніцтва, а ў 1970 годзе ў гэтай сферы працуюць 15 працэнтаў сучаснага занятага насельніцтва нашай краіны.

Меры па паляпшэнню народнага добрабыту маюць агульнадзяржаўны характар і, як правіла, у аднолькавай ступені распаўсюджваюцца на ўсю тэрыторыю. Істотнай асаблівасцю п'ятдзесяцігоддзя, якое заканчваецца, з'яўляюцца больш высокія тэмпы росту добрабыту працоўных і развіцця культуры ў рэспубліках, якія ўзніклі на былых ускарнах царскай Расіі, што непасрэдна звязана з паскораным эканамічным развіццём гэтых раёнаў.

У сярэднім па ўсіх рэспубліках Савецкага Саюза на 1000 чалавек насельніцтва ва ўзросце 10 гадоў і старэй 483 чалавекі маюць сярэдняю адукацыю, а ў рэспубліках Сярэдняй Азіі — ад 420 да 475 чалавек, гэта значыць амаль столькі ж, колькі ў сярэднім па Саюзе. Між тым да рэвалюцыі гэта былі раёны амаль суцэльнай непісьменнасці: у Таджыкістане мелася 2,3 працэнта пісьменных, у Кіргізіі — 3,1 працэнта, ва Узбекістане — 3,6 працэнта. Цяпер (у 1970 годзе) на 10 тысяч жыхароў ёсць студэнтаў: вышэйшых навучальных устаноў у Туркменскай ССР — 131, Таджыкскай — 149, Кіргізкай — 161, Узбекскай ССР — 189. Такая ж карціна і ва ўсіх іншых саюзных рэспубліках.

Значны ўздым матэрыяльнага і культурнага ўзроўня жыцця народа, з'яўляючыся галоўнай задачай эканамічнага развіцця, разам з тым стварае неабходныя перадумовы для дасягнення канчатковай мэты — пабудовы камуністычнага грамадства, фарміравання новага чалавекі.

Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — гэта не толькі адзіная эканамічная сістэма, якая дынамічна развіваецца і няспынна ўдасканальваецца, але і дзяржаўная форма сумеснай барацьбы свабодных народаў за праграмныя мэты партыі, камуністычныя ідэалы, якая гістарычна поўнасцю апраўдала сябе.

НАШЫ

КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

У БЕЛАРУСІ ІМ СПАДАБАЛАСЯ

Людзі розных нацыянальнасцей працуюць на Слуцкім цукрова-рафінадным заводзе. Сем гадоў назад прыехаў сюды грузін Леанід Кублашвілі. Ён авалодаў некалькімі сумжнымі спецыяльнасцямі і цяпер працуе машыністам котла. Добра ведаюць сваю справу таксама слесар украінец Іван Куніца, апаратчык беларус Міхаіл Бадэль, Шансіфар Задарожная з Удмурціі, Варвара Андыпа з Чувашыі і многія іншыя рабочыя.

Розныя шляхі прывялі гэтых людзей у невядлікі беларускі гарадок. Хто застаўся тут пасля вайны, хто прыехаў па запрашэнню знаёмых. Аднак ніхто з прыехаўшых не адчувае сябе адарваным ад Радзімы. Разам з беларусамі яны працуюць, вучацца, адпачываюць. Усе карыстаюцца аднолькавымі правамі. Многія засталіся ў Беларусі назаўсёды.

М. СЯЎРУК.

ШКОЛЬНЫ МУЗЕЙ

У Ленінскай сярэдняй школе — старэйшай у Добрушскім раёне — створаны музей ленінскай дружбы народаў. У ім налічваецца звыш 800 экспанатаў, якія дастаўлены сюды з усіх п'ятнаццаці саюзных рэспублік

і братніх краін сацыялізму. У сувязі з надыходам 50-годдзя ўтварэння СССР музей папаўняецца новымі экспанатамі. Былая выпускніца школы Паліна Ларына, якая працуе цяпер у Закаўказзі, (даслала партрэт У. І. Леніна, вышыты на палатне. Сабраны матэрыялы аб арганізатарх мясцовага калгаса імя Леніна і аб першых настаўніках школы.

Вучні падтрымліваюць сувязі з суседнімі школамі: Стараюркавіцкай Клімаўскага раёна Бранскай вобласці і Лепашоўскай Гараднянскага раёна Чарнігаўскай вобласці. Настаўнікі і вучні часта сустракаюцца, абменьваюцца вопытам работы ў музеях. На адной з такіх сустрэч прадстаўнікі трох школ дамовіліся заключыць у Ленінску кветнік дружбы. З усіх саюзных рэспублік у беларускую вёску прыслалі насенне кветак. Для кожнай рэспублікі аформілі асобны ўчастак. На градцы, дзе прадстаўлены расліны з Расіі, высаджаны белая лілея, гладыёлусы, астры. Побач цвітуць грузінскія нарцысы і касачы, таджыкская гваздзіка, бягонія з Кіргізіі, аксаміткі, шафран, мальвы з Азербайджана.

А зусім нядаўна побач з кветнікам дружбы быў разбіты дэндраарый. Дрэвы для яго таксама прывезены з розных куткоў нашай краіны.

А. КУРЛОВІЧ.

ПАЛІМЕРЫ: ДАСЯГНЕННІ І ПЕРСПЕКТЫВЫ

Інстытут механікі металапалімерных сістэм... Два-тры гады назад ён быў малым вядомым. Сёння ж у Го-мель ідуць сотні пісьмаў, заявак і просьбаў з прадпрыемстваў краіны, а таксама з-за рубяжа. Дыпламамі, 27 залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медалямі ВДНГ адзначана за параўнаўча кароткі час дзейнасць інстытута.

Цяпер якая ўявіць сабе якую-небудзь галіну народнай гаспадаркі, дзе б не выкарыстоўваліся палімерныя матэрыялы. Аднак побач з каштоўнымі якасцямі палі-

меры ў чыстым выглядзе маюць і нежаданыя ўласцівасці.

А што, калі палімеры злучыць з металам, шклом? У Інстытуце механікі металапалімерных сістэм былі распрацаваны новыя кампазіцыйныя матэрыялы, злучэнні і пакрыцці, а таксама спосабы іх атрымання, якія прызнаныя як вынаходніцтвы і адзначаны дзесяткамі аўтарскіх пасведчанняў. Украененне толькі часткі гэтых матэрыялаў у выглядзе дэталей машын і вузлоў да іх прынесла ўжо народнай гаспадарцы эканомію больш за 500 тысяч рублёў.

У інстытуце распрацаваны таксама дрэвашклопластыкі — кампазіцыйныя палімерныя матэрыялы на аснове драўніны. Эканамічны эффект ад выкарыстання толькі гэтых матэрыялаў перавысіў ужо мільён рублёў. Салігорскія шахцёры, выкарыстаўшы дрэвашклопластык для вырабы ролікавых апор у стужкавых канвеерах, збераглі дзяржаве каля 400 тысяч рублёў. Падобных прыкладаў многа. Вынаходніцтвы інстытута ўжо запрасілі больш за тысячу прадпрыемстваў краіны, 15 вынаходніцтваў запатэнтаваны за рубяжом.

Зараз на будаўнічай пляцоўцы завода па вытворчасці вузлоў для аўтаматычных ліній у Пінску ўзводзяцца галоўны корпус, адміністрацыйна-бытавы будынак, гараж, сталовая. На новае прадпрыемства пачынае паступаць абсталяванне з Украіны, Малдавіі, Расійскай Федэрацыі. Завод будзе спецыялізавацца на выпуску уніфікаваных вузлоў для аўтаматычных ліній.

НА ЗДЫМКУ: будаўнічая пляцоўка галоўнага корпуса новага завода; яны ўзводзяць новы завод — (злева направа) зваршчык П. БАЙЧУК, мантажнікі Я. МАХНАВЕЦ, М. ЛЯВОЦКІ і брыгадзір М. КАМЯК.

Фота В. ГЕРМАНА.

ОСУЩЕСТВЛЕННАЯ МЕЧТА

Минувшим летом из Канады в Белоруссию приехал погостить наш земляк А. Козубовский. Свои впечатления о пребывании на Родине он опубликовал в газете «Вестник», откуда мы и перепечатаем их с некоторыми сокращениями.

Мне очень долго пришлось ждать осуществления своей мечты — побывать на Родине. В конце концов все уладилось, и после 45-летней разлуки со своими сыновьями, остальными близкими и Родиной я ступил на ее землю. Трудно передать словами то чувство, которое я при этом испытал — из глаз невольно катились слезы. Не стану описывать подробностей встречи с сыновьями в Москве, как только я сошел с самолета.

Взяв такси, мы поехали в Комитет по культурным связям с соотечественниками за рубежом. Там я встретился с Е. Башиловым и А. Меркуловым.

На другой день вечером мы отправились поездом в Брест. Воспользовавшись тем, что поезд в Пинске стоит несколько часов, я навесил своих старых друзей Никифора и Марию Хвесюк, которые выехали из Канады в Советский Союз 12 лет назад. Никифор и Мария встретили меня очень радушно. Они живут хорошо, в полном достатке.

По дороге в Пинск сыновья показывали мне из окна то здесь, то там виднеющиеся могилы погибших в войне с фашистами. На меня очень сильное впечатление произвели эти могилы.

В Пинске ко мне пришел журналист местной газеты С. Шапиро и пригласил пойти с ним на комбинат верхнего трикотажа. Заместитель директора комбината А. Чернявский показал нам (я был вместе с сыном) изделия, которые вырабатывает комбинат: красивые свитера, блузки, кофточки, юбки. Потом он нас повел по цехам. Этот комбинат новый, красивый. На нем трудится 7 000 человек в двух сменах. Я разговаривал с некоторыми работниками, спрашивал, как им работает. Все отвечали, что работа легкая, нужно только научиться управлять станками. Одна девушка, например, обслуживала 20 станков. Заработная плата от 120 до 160 рублей в месяц.

На следующий день мы отправились на комбинат изделий из искусственной кожи. Побывали в комитете профсоюза, где секретарь по моей просьбе познакомила меня с условиями работы. Я не все записал, но главное запомнил. Например, человек получает свой полный оклад во время болезни. Если возникает на работе какой-либо конфликт, то его разбирает профсоюз и выносит решение, кто прав и кто виноват. Пенсия зависит от стажа. Если человек проработал 25 лет, он получает пенсию, равную его заработку. Женщины начинают получать пенсию с 55-летнего возраста, мужчины с 60 лет.

Побывали мы с сыном и на фанерном заводе, где он работает. Там я увидел, впервые после 45 лет, ольху и с наслаждением вдыхал ее запах.

В городе беспрестанно строятся новые здания, жилые дома со всеми коммунальными удобствами. Единственный недостаток, какой я заметил в Пинске, — мало еще асфальтированных улиц, но, думаю, со временем и это наладится. Очень красива площадь Ленина.

Из Пинска я вместе со своим сыном поехал в деревню Молотковичи. Директор совхоза в этой деревне М. Пискун — герой обороны Брестской крепости. С ним и с председателем сельсовета Сидорчуком мы очень приятно провели время. Совхоз очень богатый, есть свое медицинское обслуживание. На звероферме выращивают лисиц и норок.

Из Пинска мы самолетом направились в столицу родной Белоруссии — Минск. Устроились в гостинице «Юбилейная», где прожили несколько дней. За это время многое успели посмотреть. Особенно меня поразили Зеленый Луг, микрорайон Минска с новыми, прекрасными многоэтажными жилыми домами. Это такая красота, что нельзя отвести взор, хотя и весь Минск — город-красавец.

9 мая, в День Победы, мы были в городе Бресте. Попали на демонстрацию в ознаменование победы над фашистскими полчищами. Было такое впечатление, что все до единого жителя Бреста вышли на эту демонстрацию. Побывали мы и в Брестской крепости. Всего, конечно, осмотреть не хватило ни сил, ни времени.

Из Бреста я поехал в родную деревню Якша и пробыл там несколько дней. Трудно тому, кто этого не испытал, понять чувства человека, вступившего на землю, где он родился и вырос. Везде меня принимали, как родного, и угощениям не было конца. Кроме водки было и шампанское, что меня очень удивило. Как это так — в деревне и шампанское? В домах по 3—4 комнаты, чисто, уютно и всего в достатке. Почти у каждого около дома свой сад. Я побывал во всех близлежащих деревнях: Петровичи, Юхновичи, Бродницы, Рыловичи. Все они совсем не похожи на те деревни, которые я оставил много лет тому назад. Старая Якша начисто сгорела во время войны, и теперь в ней все постройки новые. Болота все осушены, и на них выращивают рожь или другие культуры.

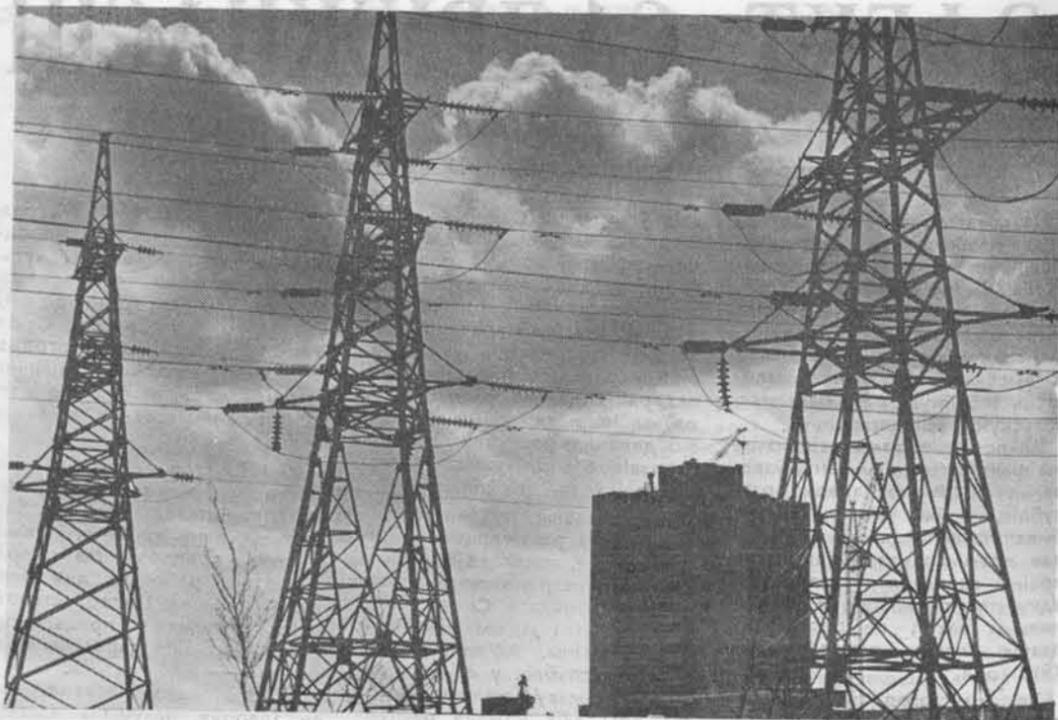
Наш Бродницкий совхоз очень большой и богатый, в него входит 9 деревень. Асфальтированные дороги еще не везде есть, но автобусы заходят в каждую деревню и проезд стоит очень дешево. Можно писать о переменах в деревне много, но я могу сказать одно, что жизнь тут стала прекрасной. Нельзя верить тем туристам, которые, приезжая из Советского Союза, говорят, будто люди живут там плохо.

Но вот мое путешествие приблизилось к концу. 16 мая я уже должен был выехать в Москву, а оттуда через несколько дней в Канаду. В Москву я поехал с младшим сыном. Там мы связались по телефону с А. Меркуловым и отправились с ним осматривать достопримечательности Москвы. Были на Красной площади, в Мавзолее Ленина, в Оружейной палате, Третьяковской галерее, на Всесоюзной выставке, где я все осматривал с большим интересом. Особенно меня заинтересовал раздел космонавтики. По-моему, ни в какой другой стране такого не увидишь.

Находясь в Москве, я немного приболел, и меня отвезли в поликлинику. Врачи меня обследовали, прописали порошки и капли, от которых я почувствовал себе гораздо лучше. Жалею, что не взял с собой прописанного мне лекарства.

О самой Москве, о ее красоте, порядке и чистоте писать не буду — всем это известно. Скажу одно — Москва меня поразила.

А. КОЗУБОВСКИЙ.

Мінскія сілуэты.

Фота М. МІНКОВІЧА.

◆ пишут земляки ◆ пишут земляки ◆

ТАКИЕ У НАС НОВОСТИ

Вот и прошло время летних отпусков. Наступила осень. Она принесла нам мало хороших новостей.

В Федеративной Республике Германии цены растут почти каждый месяц. Теперь уже у нас идут разговоры о том, что в будущем году цены на многие товары, оплата за воду, электричество, проезд в общественном транспорте, квартплата повысятся на 10—15 процентов. Вести эти можно считать достоверными — они пришли из Бонна.

Оттуда же доходит к нам эхо предвыборных баталий между сторонниками и противниками нынешнего западно-германского правительства. Штраус, Барцель, Хупка и другие противники договоров ФРГ с Советским Союзом и Польшей изо всех сил стараются опорочить политику канцлера Брандта, возродить и продолжить холодную войну между

Западом и Востоком. Выборы в бундестаг скоро покажут, удастся ли этого достигнуть реакционерам.

Такие у нас новости — не совсем, как видите, веселые. Будем надеяться на лучшее.

Валентин ДЕЛЕНДИКОВ,
ФРГ.

ПУСТЬ ЗНАЮТ ПРАВДУ

Я и мои спутники по туристской группе восхищены всем увиденным во время поездки на Родину. В Советской стране я встретил то, чего, по правде говоря, не ожидал увидеть. Меня поразили чистота городов, прекрасные жилые дома, замечательные отели. Особенно понравились советские люди: они очень вежливы и приветливы.

Сразу по приезде домой многие стали расспрашивать меня о Советском Союзе. Я всем отвечаю, что поездка была интересной, а также рассказываю обо всем увиденном. Пусть люди знают правду о

родной для меня и любимой стране.

Иван МАГОН.

США.

ЖИВУ

ВОСПОМИНАНИЯМИ

Только недавно вернулась из Белоруссии, где гостила у родных. Было очень хорошо, погода стояла почти такая же жаркая, как в Италии. Такими же теплыми и задушевными были встречи на родной земле. Теперь долго буду жить воспоминаниями о своей незабываемой поездке и ждать следующей встречи с Родinou. Каждый день к нам идут и идут люди, мои друзья и подруги, русские и итальянцы. Землякам я советую самим поехать в Советский Союз и встретиться с родственниками, итальянцам рассказываю о жизни в Белоруссии. Всем говорю, что отпуск провела великолепно, надолго получила заряд бодрости. И это чистая правда.

Леонарда МАЛЕЕВА.

Италия.

Уладзімір КАЛЕСНІК

[Заканчэнне. Пачатак
у №№ 39—42].

Чытачам павінна быць вядома, што Антыфашысцкі камітэт Брэсцкай вобласці меў у адзінаццаці раёнах 422 ячэйкі, якія налічвалі 1 893 члены і мноства спачувваючых. Яму ж падпарадкоўваліся камсамольскія падпольныя ячэйкі, адно ў Ружанскім раёне іх было 33, і налічвалі яны 112 камсамольцаў. Вось дзе былі рэзервы папаўнення дзеючых атрадаў. Справа ў тым, што атрады не маглі прыняць усіх жадаючых стаць пад ружо, бо не хапала зброі, харчавання, адзення ў абрабаваным, вымучаным краі, па-другое, дзеючым партызанскім атрадам заўжды патрэбны рэзервы і папаўненне. Папаўненне давалі падпольныя арганізацыі. Партызанскі рух выцякаў з народных глыбін, а такія крыніцы не перасыхаюць.

Гэта вядома нашым ворагам, і яны шалеюць ад злосці, лезуць на прыступкі, зробленыя з уласных нясклелістых выдумак, каб памерацца з намі ростам. З чорнай зайздрасці пана Таўпекі і нарадзілася байка пра нейкае абнаўленне ў часе акупацыі цудадзейнай іконы, г. зн. Грамады. Для чаго яна аднавілася? Каб чакаць, як гаворыць Таўпека? Але каб чакаць нябеснае манны, не абавязкова збірацца ў грамаду. Гэта знае кожны. Праўда, у таўпекаўскім разуменні чакаць — азначала палітыкаваць. Ды на гэты занятак не так ужо шмат ахвотнікаў. З іх партыі не створыш. Вось і спаганяюць сваю няўдачу на антыфашыстах змоўшчыкі і палітычныя банкруты.

Антыфашысцкі камітэт Брэсцкай вобласці і партызаны мелі ясную праграму і мэту, бліzkую і зразумелую народу. Гэтай праграмай іх узброіла Камуністычная партыя. Не было ім патрэбы мабілізаваць людзей у атрады толькі для

УСЯКІ рух павінен мець сваю мэту. Не адкрываючы гэтым сьвярдэжнем Амерыкі, хачу ўсё ж звярнуць увагу паважанага чытача на тую акалічнасьць, што канчатковай мэтай нацыяналістычна-антыкамуністычнага руху ў «вольным свеце», па ўсім відаць, стаў пункт Б. Аднак хачу папярэдыць мажлівых паспешлівых вывады — гэта не той самы пункт Б, у які з пункта А павінен прыйсці цягнік. Тым пунктам займаюцца ўсе пакаленні малодшых школьнікаў, старанна вылічваючы, калі цягнік прыбудзе на канцавую станцыю.

Махінатары ж ад антысавецкай прапаганды даўно заслужылі двойкі, таму што зусім збіліся з панталыку, прыкідваючы і на пальцах, і на камп'ютэрах, калі ж, нарэшце, іх цягнік далаўзе да пункта Б. Гэта значыць — калі ўсё-такі савецкі лад узарвецца знутры і зноў настануць «старыя добрыя часы». Многія, больш цявэрэзныя галовы, убачыўшы, што закурэлы «незалежніцкі» паравоз, які дагэтуль хоць і ў тупік, але пхаў «вызвольны рух», забуксаваў на перагонне ад антыкамунізму да анахранізму, махнулай рукой.

І тым не меней пункт Б у праграме беларускіх «нацыянальных дзейнікаў» па-ранейшаму застаецца. Толькі змест яго істотна трансфармаваўся. Баючыся прызнацца самім сабе, што яны, як у тым анекдодзе, наогул едуць не ў той бок, спадары «незалежнікі» працягваюць гульні ў вялікую палітыку і дзьмуць свячку ветру гісторыі. Непаспешна праца! Але, як сведчаць «мэмарандумы» рады БНР, яна «даволі добра вывазлася з прынятых на сябе абавязкаў і не зваяжачы на некаторыя недацягненні мае й дасягненні».

Не запярэчу — мае. Асабліва ў пункце Б. «Свядомыя беларусы» час ад часу збіраюцца на розныя канферэнцыі і «акадэміі», адзначаючы свае ўгодкі. І тут нельга не прыкмеціць, што ў апошні час гэтыя мерапрыемствы набылі такі новы элемент, які масавасць. Калі раней, скажам, на нейкія ўгодкі збіралася паўтара беларуса (але «свядомых»), то цяпер з'язджаецца аж цэлых тры.

Вядома таксама, што ні адна «акадэмія» не абходзіцца без «рэзалюцый», якія пішуцца спраўна і прымаюцца жвава. «Рэзалюцыі» і «мэмарандумы» праходзяць пад пунктам А парадку дня кожнага зборышча. Як ні дзіўна, але насуперак логіцы пункт А цяпер у поўнай залежнасці ад пункта Б, а не наадварот. Гэтым самым я хачу сказаць, што каб на кожнай канферэнцыі, «акадэміі» ці ўгодках загадзя не прадугледжваўся пункт Б, то не было б масавасці.

З другога ж боку, хто пойдзе на тую «акадэмію», каб у каторы ўжо раз за апошнія амаль трыццаць год засынаць пад нуднае чытанне «рэзалюцый»? За такі пражэкт часу нават той, хто недамагае на сонную хваробу, ужо вочы не можа заплываць.

Аднак, хоць устаў тым «дзейнікам» электронныя мазгі замест курных, усё роўна яны не выседзяць нічога мудрагэйшага: «бальшавізіяцыя Беларусі», «акт 25 сакавіка», «угодкі слускага паўстання», — вось і ўсё рэпертуар.

Гэткімі старымі перапевамі палітычнай катрыні публіка ўжо не звабіш. Публіка, нават «нацыянальная» і «свядомая», патрабуе нечага вяселейшага і больш сучаснага. І не без пад-

нават бяседа на свежым паветры. Аднак сутнасць гэтага мерапрыемства адна. На думку аднаго са слупоў, што падпіраюць струхлелую раду БНР, яна заключаецца ў тым, каб, сабраўшыся разам, «перажыць супольна раздасць гістарычнага дня ды набрацца сілаў да далейшай натужнай працы».

Калі адкінуць ілжывы пафас гэтай грушай фразы і апусціцца на прашную зямлю «вольнага свету», дык выходзіць, што і рада і яе актыўныя працоўныя за харчы. Так сказаць, натуральна татэрыяльная зацікаўленасць. А каб усё выглядала прыстойна, «свядомыя» не проста наладжваюць «пачастунак» ці «гарбатку», а «пачастунак, пераплятаны спевамі й дэкламацыямі», «гарбатка з гутар-

ўбачыла ў гэтым агрэсіўным акце замаха на сваю «самасцінасць» і далікатна, але рашуча цыкнула на беларусаў: «Гэцы!» Тады беларусы памкнуліся да стала латышоў. Але тыя (самі не промахі!) у адказ на «стытарыяльны дамаганні» ашчацініліся нажамі і відэльцамі. Не стану далей апісваць, як ішла барацьба за месца пры сталае, скажу толькі, што канфілікт быў уладжаны. Рада БНР, дзякуй богу, не зрабіла ніякіх дыпламатычных дэмаршаў. Назаўтра пахмяляліся ўсе разам.

Такую ж кіпучую дзейнасць пры сталае развілі «дзейнікі» і на ўгодках ЗБББ у Англіі. Паколькі ЗБББ заклаў цяперашні «прэзідэнт» Жук-Грышкевіч, яго міласць рашыў ашчаслівіць сваіх «падданых» і

грошы ўрадавай БНР-аўскай казны. Але Грышкевіч змікіціў, куды гне пападдзя, і не даў сябе абжучыць.

— Годзе, матушка, іншым разам пра царкву. Нам пара ўжо ехаць на званы абад да Хведара Каяна. Гуд бай!

У Кажана было прыемна і вяселей. Ніхто не назалёў на кант грошай. Увесь «прэзідэнцкі двор» сядзеў за «элегантна накрытым сталом» і ўплятаў за абедзве шчакі «смачны абед». «Час праходзіў у мілай сяброўскай атмасферы...»

Перад тым, як перайсці ад паасобных фактаў да тэарэтычных абагульненняў, мушу па сакрэту прызнацца, што некаторыя называюць новую з'яву ў беларускім нацыянальна-вызвольным руху пунктам «Г».

Зноў жа прывяду цытату з «Веча». Гамана ўсё пра тую ж дзевятую сустрэчу БАЗА і ЗБК, якая закончылася з такім жа лікам, як і папярэднія восем.

«...на добры розум дабро сустрэчы было б лепшым, калі б ня скончылася яна бесплодна. А так да асьмёх сустрэчаў дзеля сустрэчы дадана была толькі гаворка, як той казаў, другое «г», натуральны наш непрыяцель, бо першае «г», як вядома, — гарэлка».

Думаю, што пункт Б ці «г» — справа чыста фармальна, бо сутнасць адна і тая ж.

А цяпер можна ўзяцца і за абагульненні. Ды ці варта? Факты ж заўсёды гавораць самі за сябе. Факты як раз і даказваюць, што «незалежніцкая» беларуская эміграцыя ў цягніку мінулага дакацілася да пункта Б. Цяпер яе «вызвольны рух» мае ясную і недвухсэнсавую мэту. «Вялікая палітыка» робіцца за сталом, на якім толькі ў рэдкіх выпадках не бывае «Канада драй». («Прэзідэнт» жа жыве ў Канадзе, трэба ўлічваць яго прывычкі.)

Як падае «Беларус», цяпер «супольна робяцца банкеты й бяседы ў грамадскіх залах пераважна пры царквах і для ўсіх прысутных».

Пункт Б дазволіў рассячы некалькі гордзівых вузлоў адразу. Цяпер, напрыклад, не трэба дбаць пра мастацкую самадзейнасць. Выручае «пахвальная беларуская стыхійная прывычка» — пасля чаркі ногі самі ідуць у скокі, а з горла так і рвецца:

Мы выйдзем хісткімі радамі, Закоцімся на вольны двор. Нарэшце, хачу моцна падкрэсліць, што пункт Б з'яўляецца паваротным пунктам у беларускім нацыянальна-вызвольна-незалежным руху. Гэта ясна, як празрыстая кропля «Канада драй». Не зусім толькі ясна адно: на чые грошыкі праводзяць «бяседы на свежым паветры» рада БНР і яе актыў?

Вацлаў МАЦКЕВІЧ

П У Н К Т Б

ФЕЛЬЕТОН

стаў даўно ўжо незадаволенна гудзе: «Ці не пара канчаць таўчы ваду ў ступе?» Публіка наракае, што «рэзалюцыі» заелі, жыццё ад іх няма, а карысці ні на грош.

Хачлы, як лябда на закінутым дзядзінцы, але прэтэнцыёзны, як прышч на панскім носе, — не то шытак, не то шпарталка, — часопіс «Веча» аднойчы набраўся смеласці і выпаліў тое, чаго ні ў якім разе і ніколі не прызнае не менш прэтэнцыёзны «Беларус». Расказваючы пра дзевятую сустрэчу «Беларуска-амерыканскага задзіночання» і «Згуртавання беларусаў Канады», «часопіс» скуголіў:

«Што першы раз такая сустрэча была беспрацоўнай, гэта можна зразумець і дараваць, бо, як каза прыказ, першы блін сабаку. Але што яшчэ сем разоў адбылася сустрэча дзеля сустрэчы... дык гэта зусім сорам. Не ратуючы і рэзалюцыі, нельга імі заступіць працы, дзейнасці».

Вось тут, відаць, і надаўмеў нехта падсунуць пункт Б дзеля ажыўлення тае самае «працы і дзейнасці», пра якую гамоніць «Веча» і маўчыць «Беларус». На думку вынаходнікаў гэтай арыгінальнай ідэі, яна павінна зварухнуць з месца ляжачую калоду «вызвольнага руху».

І такі зварухнулі! Такім чынам, цяпер кожнае зборышча складаецца з двух пунктаў парадку дня. Пра пункт А чытач ужо мае ўяўленне. Што такое пункт Б, паўстае папулярна растлумачыць. У афіцыйных справах і рэпартажэўскіх «зацемках» пункт Б расшыфроўваецца па-рознаму: банкет, сяброўская гарбатка, супольны абед, пачастунак і

камі на нацыянальны тэмы. Вядома ж! Проста банкет — гэта звычайная выпіўка, а банкет з «дэкламацыямі» ўжо «палітычная акцыя».

Пункт Б, відаць, заняў такое важнае месца ў жыцці «незалежніцкай эміграцыі», што яна нават у друку прысвячаюцца лепшыя радкі. Не буду галаслоўным і спашлюся на факты. А за імі далёка хадзіць не трэба. У маі гэтага года ў Чыкага праводзілася «другая канвенцыя ўсеамерыканскай рэспубліканскай рады нацыянальнасцяў». Зборышча самае што ні ёсць мярзотнае. З'ехалі ўсе былія. Панапісалі «рэзалюцыі»: «моцна падтрымліваем прад'южанне перадач рады Вольнай Эўропа і Свабода», «моцна заклікаем падтрымаць устаўленне кангрэсавага камітэту панявольных народаў», «моцна выступаем супроць кантролю Масквы над беларускай і ўкраінскай дэлегацыямі ў Задзіночаных Нацыях...» І яшчэ ліха ведае супроць каго і за што. Ды ўсё — моцна!

Нават сама справаздача ў «Беларусе» аб тым, як прымаўся «рэзалюцыі» (пункт А), выглядае нуднай і шэрай у параўнанні з апісаннем банкету (пункт Б), на якім беларусы («свядомыя») паказалі, што ёсць яшчэ порах у парахаўніцах. Цытую: «Як незаўсёды перад гэтым, беларуская дэлегацыя была шматколкаснай, што нават у час банкету пры сталае, зарэзерваваны для беларускай дэлегацыі, нехапіла ўсім месца».

Што тут пачалося! Беларусы спрабавалі сцягнуць некалькі крэслаў ад сваіх суседзяў украінцаў. Украінская дэлегацыя

злётца на ўрачыстасці. Прыпушчаю, што палёту «прэзідэнта» папярэднічала пэўная інструкцыя для арганізатараў угодкаў. Пад грыфам: «Тэрмінова! Строга сакратна!» яна прадпісвала звярнуць пільную ўвагу на пункт Б ЗБББ-аўскіх мерапрыемстваў.

Хочаш не хочаш, а такі вывад напрашваецца, калі прачытаеш у тым жа «Беларусе» рэпартаж-хроніку аб візіце «высокай асобы». Вось, напрыклад, што адбылася ў Брандфардзе. Сабраліся ў клубе, прывіталі «прэзідэнта» і «ягоную сужонку Раісу». Янка Каўбаса адчыніў сход. Жук-Грышкевіч прамямліў прамову пра «акт 25 сакавіка». Пакуль яго міласць тарча тарчаў на трыбуне, усё крыху здрагнулі. А потым...

Нават я прагнуўся, калі дайшоў да таго месца, дзе расказваецца, што было потым.

«Із залі «Лявоніха», удкараванай старанна ў вытрыманым нацыянальным тоне, пераходзім у бар «Крыніца». Тут узпраўды крыніцы ды адбіваецца ад люстраной сцяны й рознага тыпу выстаўленых бутэлек колернае святло. Тут весела (Эге ж! Не на «акадэміі!»). Заля невялікая, але ўтульная. Можна выгадна ля століка сесці з сябрамі, выпіць, што душа жахае, — праўда, «Канада драй» не было, — закусіць і пагаманіць».

І гэтак «пад гоман вясёлы» пракаціўся «прэзідэнт» па Англіі. У Манчэстэры яго міласць са сваймі для адчэпнага заглянуў на хвілінку да папа Янкі Абабуркі. Хітрая пападдзя матушка Кацярына стала гаварыць нешта пра царкву, якую трэба было б пабудаваць на

віду, каб змыліць азвэрэлых фашыстаў, якія выразалі сем'і тых, хто добраахвотна ішоў у партызаны, а ўсіх сем'яў фашысцка-паліцэйскіх зонаў нельга было перапраціць у лес.

Пра падтрымку насельніцтвам Заходняй Беларусі савецкіх партызан напісана шмат. Прывяду неапублікаваныя дасюль нататкі ўрача Пляўко, які прайшоў са злучэннем генерала Капусты ад Старобіна да Ліпчанскай пушчы. Вось некалькі запісаў:

«4.X.43 г.

Стаім ужо ў Брэсцкай вобласці. Кожны дзень праходзілі па 25—35 км. Усе вёскі па дарозе спалены. Спалены нават хутары. Насельніцтва нейкае зморанае і жыве бедна. Дзівяцца такой вялікай колькасці партызан. Партызан тут і без нас шмат. Акрамя партызан у лесе жывуць людзі з вёсак. Многія вёскі спалены разам з людзьмі. У гэтых мясцінах рэдка ўбачыш людзей. Гэтыя людцы і шлюць тысячы праклёнаў у адрас немцаў. Асабліва кранула і ўразіла адна вёска, у якой не засталася ніводнага дома, ніводнага дрэва, а толькі цэгла, дошкі і вугалле.

Раніца... раптам з'явіўся самалёт і пачаў бамбіць вёску Хадакі, суседнюю ад нашага лагера. Вёска пачала гарэць, людзі пабеглі ў лес, тады лётчык пачаў абстрэльваць жыхароў з кулямёта. Пасля абеду налет паўтарыўся — з бамбёжкаў і абстрэлам мірнага насельніцтва.

10.X.43 г.

Вечарам хадзіў перавязваць аднаго

параненага селяніна. Яго параніла ў нагу з буйнакалібернага кулямёта. Дзвюх жанчын забіла на смерць. Вёска амаль цалкам згарэла. Сяляне кажучы, што іх папярэдзілі раней: «Калі не здасце нарыхтоўкі, спалім сяло». Я бачыў старога, які стаяў ля свайго палаючага дома і іранічна ўсміхаўся: «Палі, палі, халера цябе бяры, усё роўна канцы табе». Насельніцтва і не старалася тушыць пажар. Мы, гавораць, не шкодуюм.

17.X.43 г.

Сяляне выходзяць сустрэкаць. Усе дзівяцца такой вялікай колькасці партызан. Пытаюцца: «Можа гэта фронт?» Тут ужо ішлі, але меншыя групы, а наша злучэнне заняло каля 3-х кіламетраў. Вёска, дзе мы спыніліся, спаленая. Сяляне самі ахоўваюць вёскі з вінтоўкамі ў руках. Пры правядзенні гаспадарчай аперацыі не трэба збіраць прадуктаў па хатах: ёсць вясковы актыў на чале з камендантам, якому даюць заяўку на прадукты, і ён забяспечвае. Народ вельмі добры.

30.X.43 г.

Прышлі ў Баранавіцкую вобласць. Тут таксама поўна партызан, але такой сіле дзівяцца. Тут некаторыя мясціны і тая мясцовасць, дзе мы сталі, цалкам савецкія. У вёсках ёсць каменданты з мясцовых партызан. Без каменданта нічога не атрымаеш».

Выпіскі з дзёніка можна было б прад'южыць, але і на падставе прыведзеных аб'ектыўна чытач складзе правільнае ўяўленне пра жыццё і настрой насель-

ніцтва на акупіраванай Брэсцчыне. Любова да партызан — вольнае і можа дараваць перабежчык Таўпекі нашаму народу. Можа агенты НКВД прымушальні народ любіць партызан?

Калі гаварыць сур'ёзна, дык упэўнаважаныя асобы аддзела атрадаў і брыгад рупна займаліся гэтай праблемай. Дадзім яшчэ раз слова ўрачу Пляўко: «У бліжэйшым лесе раздаліся два стрэлы. Паўз нас праімчаліся два коннікі з рыдлёўкамі. На наступным прывале аб'явілі, што расстралялі... аднаго партызана з Мартынаўскага атрада за марадзёрства». Асобы аддзел не прамаргаў злчынства, якое падрывала давер і любоў насельніцтва да партызан. Ачышчэнне баявых радоў ад разбэшчаных элементаў — цяжкае занятак, прыкры, але непазбежны. Камусьці трэба было гэтым займацца дзеля захавання маральнага здароўя руху. Людзі, якія выконвалі гэтую функцыю сумлення, карысталіся павагай у партызан і насельніцтва. Шкоднікі баяліся іх, як і належала быць.

У святле сказанага зразумела, чаму марадзёр, які грабіў царкву ў Варанілавічах, падняў руку на Язэпа Урбановіча. Забойца і яго папалчкі і ў вочы не бачылі Урбановіча да крытычнай сустрэчы. Па добрым кані і зброі маглі толькі здагадацца, што іх застаў на гарачым учынку нехта з камандзіраў ці палітработнікаў. Грабежнік, хоць і быў п'яны, ведаў, што яго чакае. Стралаючы ў сведку злчынства, ён думаў уратаваць сваю шкуру. Не ўратаваў. Дачакаўся толькі спагады ў іншага шкуруніка — па-

на Таўпекі, які ўзвёў марадзёра да рангу палітычнага дыверсанта. Свой свайго бачыць нават праз акіяны.

Баявыя сябры Урбановіча шкадуюць толькі аб адным, чаму не было іх побач з «Максімам» у той крытычны час. Яны б не далі загінуць свайму любімцу. Сцягнулі б нават з каня, які гэта не раз рабілі ў баі, калі той пад вяржым агнём не хацеў спешыцца.

Ён быў гарачы, бяспрашны і справядлівы. Ненавідзеў подласць і гвалт усёй душой. Забываўся на небяспеку, калі гвалтавалася справядлівае. Кідаўся ў агонь першым, не ашчаджаў сябе, не задумваўся над тым, чый гэта прамы абавязак. Такім ведалі Язэпа Урбановіча партызаны, антыфашысты-падпольшчыкі і ўсе людзі. Такім ён жыве ў іх сэрцах і думах. Народнай любоўю і пашанай узнесены на плочы ў Ружанах помнік Язэпу Урбановічу — аднаму з сапраўдных палітычных кіраўнікоў антыфашысцкага і партызанскага руху ў краі, вернаму сыну Камуністычнай партыі і савецкага народа. Яго баявы папалчкі Мірон Крыштафовіч носіць высокае званне ганаровага грамадзяніна горада Брэста.

Такой была ў гады фашысцкай акупацыі, такой і засталася логіка і этыка грамадскіх адносін у нас на Брэсцчыне і ва ўсёй Савецкай краіне.

Голас Радзімы
№ 43 (1254)

БОЛЬШИЕ ВОЗМОЖНОСТИ

Быстро растущая заинтересованность деловых кругов Соединенных Штатов в расширении советско-американских экономических связей, которые получили большой стимул в результате переговоров на высшем уровне между СССР и США в Москве, во многом обусловлена крупными достижениями нашей страны.

«УОЛЛ-СТРИТ ДЖОРНЭЛ», НЬЮ-ЙОРК

Долгие годы Соединенные Штаты налагали ограничения на продажу Советскому Союзу технологических процессов и промышленного оборудования.

Теория гласит, что если русские не будут знать чего-то, то этим они не могут навредить нам. Но давно уже очевидно, что русские знают довольно много. А сегодня кое-какие знания попадают от них к нам. Все больше и больше американских компаний, особенно в металлообрабатывающей промышленности, внимательно присматриваются к советской технологии.

Две крупные алюминиевые компании — «Рейнольдс металс» и «Кайзер алюминииум энд кемикл корпорейшн» — приобретают сконструированное в Советском Союзе электромагнитное оборудование для отливки болванок. «Карпенгер технолоджи корпорейшн» в Реддинге, штат Пенсильвания, хочет купить и испытывает сейчас машину советского производства для изготовления тонкостенных труб из

особо трудно поддающихся обработке металлов. А ряд металлургических компаний изучает русский технологический процесс, известный под названием электрошлаковая плавка, который снижает стоимость изготовления специальных сортов стали, требующих большой чистоты. «Нет никаких сомнений в том, что у русских есть технические достижения, и мы могли бы извлечь из этого выгоду», — сказал специалист по патентам в «Юнайтед стейтс стил корпорейшн».

Министерство торговли считает, что каждый год между Соединенными Штатами и другими странами имеет место обмен техническими знаниями на сумму 1,9 миллиарда долларов и что из этой суммы более одной трети приходится на покупку американскими концернами иностранной технологии. Стало быть, потенциал имеется.

Один из тех, кто стремится превратить этот потенциал в прибыль, — это Генри Шер, экспансивный юрист, специа-

лист по патентам в Вашингтоне. Шер и его компания «Пейтент менеджмент» специализируются на продаже советских технических знаний американским компаниям.

Шер располагает чертежами кое-какого современного оборудования, которое, как он говорит, вызывает интерес некоторых важных покупателей в США. Компания «Пейтент менеджмент» имеет патентные права примерно на 15 важных советских технологических процессов в металлургии, в металлообрабатывающей промышленности и в сварочном деле.

Растущий интерес нашей страны к советской технологии был подчеркнут на большой ярмарке «Юнимарт-72», состоявшейся этим летом в Сиэтле. Советская экспозиция была одной из самых больших и хорошо посещаемых, и, по всем отчетам, коммерческие представители СССР вернулись на родину с заказами на разнообразные изделия. Так, например, русские заключили сделку с «Америкэн магнэзи-

ум компани» в Талсе о предоставлении лицензии на использование усовершенствованного советского процесса производства магния.

В прошлом году Советский Союз продемонстрировал свои успехи в выплавке стали, опередив Соединенные Штаты и став в итоге впервые самым крупным производителем стали в мире. Руководители американских компаний, привыкшие в поисках новых достижений прочесывать сталелитейные заводы Западной Европы, обнаружили, что предприятия в Англии, Италии, Швеции и Франции используют советскую технологию.

Шер из «Пейтент менеджмент» подчеркивает, что одна из причин, почему у русских появились технологические процессы, которые они могут продавать, заключается в целеустремленности советской системы.

Дж. Луис Рейнольдс, вице-президент «Рейнольдс металс» и председатель международного филиала этой компании, говорит, что он был «просто удивлен», увидев во время поездки в СССР, как около 4 тысяч исследователей работали над алюминием в одном из технических институтов в Ленинграде. Рейнольдс сообщил, что его компания «в настоящее время обсуждает с советскими специалистами также ряд других проектов».

Некоторые руководители американских машинострои-

тельных фирм говорят, что русские со временем, может быть, создадут серьезную угрозу в смысле конкуренции. «Это создает для нас большую проблему, учитывая, что в последнее время мы переживаем своего рода «засуху» в деловой жизни, — говорит Джон Эптон, представитель международного отдела питсбургской компании «Уин-Юнайтед», которая является крупным поставщиком металлообрабатывающей промышленности. — У них появилось оборудование для первичной обработки, которое дает блестящие результаты в странах Восточной Европы и в Индии. В этом году мы впервые становимся свидетелями того, как иностранная технология попадает в нашу страну в виде оборудования».

Фирма «Пейтент менеджмент» в течение целого года демонстрировала советскую установку для производства титановых труб. Она была установлена в Роли, Северная Каролина. Русские инженеры провели там целый месяц, объясняя, как функционирует установка. «Пейтент менеджмент» и «Лицензинторг», говорит Шер, планируют ряд научных-технических совещаний, которые начнутся в январе в Вашингтоне и на которых советские ученые, инженеры и изобретатели встретятся со своими американскими коллегами и попытаются расширить продажу советской технологии в США.

хроніка культурнага жыцця

УЛАДЗІМІРУ КАЛЕСНІКУ—50 ГОД

Вядомаму беларускаму крытыку і літаратуразнаўцу Уладзіміру Калесніку споўнілася 50 год.

Уладзімір Андрэвіч нарадзіўся на Гродзеншчыне, у вёсцы Сняўская Слабада Карэліцкага раёна. Сын пlyingтона, ён цягнуўся да навукі і культуры, настойліва авалодваў ведамі.

У час Айчынай вайны У. Калеснік стаў падпольшчыкам, потым пайшоў у партызаны, дзе быў падрыўніком, кулямётчыкам, начальнікам штаба партызанскага атрада.

Пасля вайны зноў была вучоба — інстытут, аспірантура. Калеснік стаў кандыдатам філалагічных навук. Першае яго выступленне ў друку як крытыка і літаратуразнаўца прыпадае на 1952 год. З таго часу напісана нямала — рэцэнзіі і артыкулы, публіцыстычныя нарысы і творы мастацкай прозы. Аўтару літаратуразнаўчых кніг «Паэзія змагання», «Час і песні», «Аповесць пра Таўлая» ўласцівы глыбіня аналізу, тонкі густ, добрае адчуванне спецыфікі мастацкай творчасці.

Уладзімір Калеснік паспяхова спалучае творчую работу з педагогічнай дзейнасцю — ён загадчык кафедры беларускай літаратуры Брэсцкага педагогічнага інстытута. З'яўляючыся нязменным кіраўніком Брэсцкага літаратурнага аб'яднання, шмат сілы аддае падрыхтоўцы маладых літаратараў.

АБ БРАЦТВЕ БАЯВЫМ

Супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны падрыхтавалі перасоўную выстаўку «Сыны брацкіх народаў СССР у баях за вызваленне Беларусі». На яе стэндах — хваляючыя сведчання бессмяротных падзвігаў савецкіх воінаў, іх партрэты, успаміны баявых таварышаў. Больш за 1 300 салдат і афіцэраў розных нацыянальна-

сцей пры вызваленні рэспублікі былі ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза. Многім з іх прысвечаны спецыяльныя раздзелы. Расказвае экспазіцыя і пра беларусаў, якія праславіліся ў баях за вызваленне гарадоў і вёсак Расіі, Украіны, Каўказа.

РЫХТУЮЦА ДА ЭКСПАЗІЦЫІ

Фонды Дзяржаўнага музея БССР папоўніліся новымі матэрыяламі. Навуковыя супрацоўнікі Г. Самсонаў і А. Вайно пабывалі ў вёсках Вілейскага раёна, якія падлягаюць перасяленню ў сувязі з будаўніцтвам Вілейска-Мінскай воднай сістэмы. Сабраны цікавы этнаграфічны матэрыял сялянскага побыту XIX—пачатку XX стагоддзяў. Гэта прылады працы, якімі карысталіся мясцовыя сяляне, рамеснікі, пlyingтоны; прадметы хатняга ўжытку з дрэва, металу, лазы, саломкі; адзенне, упрыгожанні.

У Віцебскай вобласці выяўлена каля 90 прадметаў, якія характарызуюць промыслы таго часу. Яны сведчаць аб высокім майстэрстве рамеснікаў, ткачых, каруначніц. Выяўлены рычажныя вагі, зробленыя невядомым майстрам у 1810 годзе. Набыты старадаўнія цымбалы.

У фонды музея паступіла фатаграфія першай жанчыны-трактарысткі Сяненскага раёна В. Казлоўскай. Новую для сяла прафесію яна набыла на курсах у 1934 годзе.

Навуковыя супрацоўнікі музея апрацоўваюць сабраныя матэрыялы, рыхтуюць іх да ўключэння ў экспазіцыю.

ВЕЧАРЫ КІНАПРЭМ'ЕР

У буйнейшым кінатэатры Мінска «Партызан» працягваецца фестываль фільмаў «Беларускае кіно», прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР. На вечарах на сусрэтчу з глядачамі прыходзяць творчыя работнікі кінастудыі «Беларусьфільм», акцёры і сцэнарысты, кінакрытыкі. Кожнае такое спатканне ад-

крывае перад глядачамі адну з цікавых старонак развіцця нацыянальнага кінематографа, асвятляе тыя аб'існыя праблемы і тэндэнцыі ў стварэнні дакументальных і мастацкіх фільмаў.

Мінчане пазнаёмлілі ўжо з творчасцю беларускіх кінадакументалістаў, даведаліся аб планах і задумках стваральнікаў дзіцячых фільмаў, пачулі расказ аб нараджэнні стужак для тэлеэкрана. Чарговыя вечары былі прысвечаны новым работам студыі «Беларусьфільм». Глядачы прысутнічалі на прэм'еры мастацкіх фільмаў «Залаты ганак» і «Магіла льва».

МЕЛОДЫІ-СЕСТРЫ

У беларускай народнай песні нямала сясцёр. У ёй часта чуюцца інтанацыі і рытмы народных мелодый Расіі, Украіны, Польшчы, Югаславіі, Балгарыі...

Падобна таму, як руская «Коробочка» ў некаторай ступені паўтарае венгерскі «Чардаш», беларуская «Там, каля млына, двіла каліна» пераклікаецца з многімі польскімі напевамі. І наадварот: польская песня «За гарамі, за лясамі» — па сутнасці, «сястра» беларускай народнай вясельнай песні «Адчыняйце новыя вароты».

Вытокі славянскіх песень, іх узаемаўплыў і ўзаемаўзбагачэнне — гэтыя пытанні даўно хваляюць даследчыкаў. Яны ж вызначылі і мэту прыезду ў нашу краіну вядомай польскай фалькларыстыкі-музыказнаўцы Ганны Чэкановаўскай.

Пабываўшы ў гасцях у мінскіх музыказнаўцаў, Г. Чэкановаўская расказала аб работах сваіх калег — варшаўскіх фалькларыстаў — песнікаў па даследаванню агульных рысаў славянскіх песень, яна падзялілася ўласнымі назіраннямі і ўражаннямі, адзначыла, што беларускія мелодыі маюць для яе асаблівую цікавасць: і таму, што яны найбольш блізкія да польскіх, і таму, што многія — жніўныя, наляндарныя, вясельныя — маюць старажытную, багатую гісторыю.

У асартыментным адзеле Віцебскага дыванага камбіната імя 50-годдзя БССР ідзе прагляд эскізаў новых дыванаў.

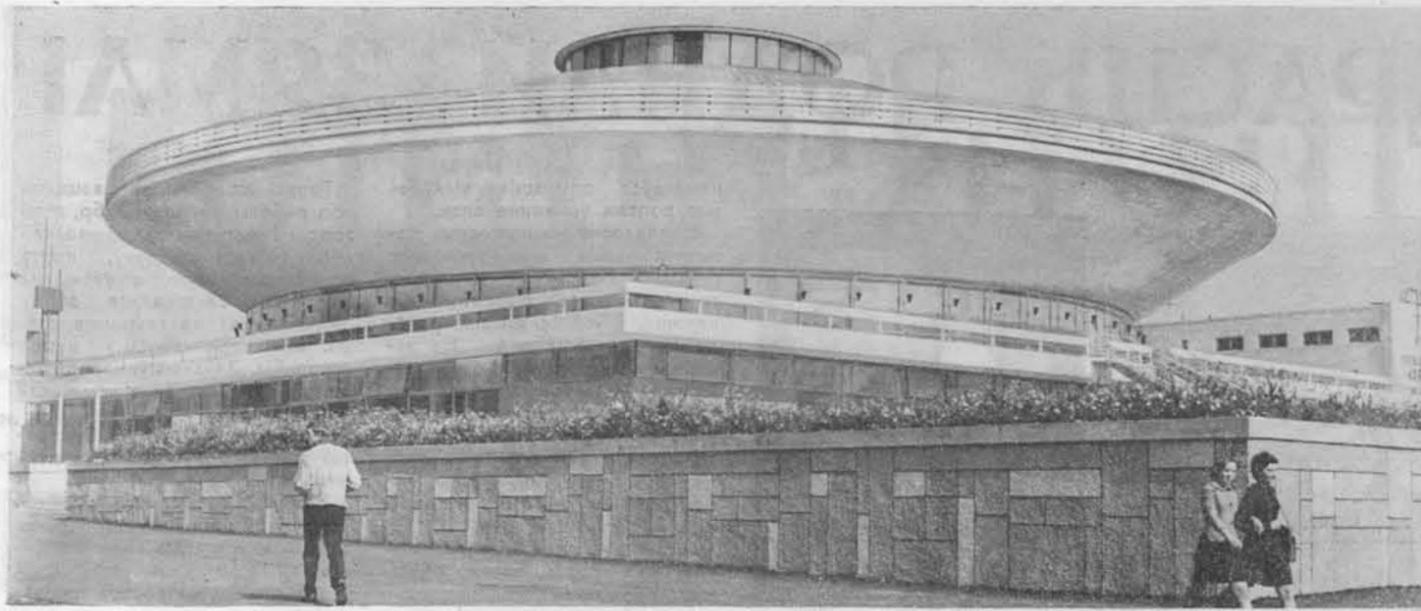
Фота В. ГАНЧАРЭНКІ.

ШВЕДСКАЕ ТУРНЭ БЕЛАРУСКІХ АРТЫСТАЎ

У канцы кастрычніка ў Швецыі адкрыліся Дні савецкай культуры. Яны праходзяць з удзелам Беларусі. Фотавыстаўкі, маляўнічыя экспазіцыі твораў графікі, беларускіх народных промыслаў і прыкладнага дэкаратыўнага мастацтва, кніг, дзіцячай творчасці расказваюць аб дасягненнях прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі, народнай асветы і іншых галін народнай гаспадаркі і культуры рэспублікі ў сям'і брацкіх савецкіх народаў.

З Мінска ў Швецыю выехала вялікая група беларускіх артыстаў. Яна пазнаёміць жыхароў гэтай скандынаўскай краіны з развіццём беларускага вакальнага, харэаграфічнага і музычнага мастацтва. У складзе групы — салісты акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, філармоніі, Дзяржаўнага ансамбля народнага танца БССР, педагогі-інструменталісты Мінскага музычнага вучылішча. Перад шведскай публікай выступаць спевакі — лаўрэат Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага А. Рудкоўскі, лаўрэат Усесаюзнага конкурсу імя Глінкі М. Зданевіч, заслужаныя артысты рэспублікі цымбаліст В. Бурковіч, салістка ансамбля народнага танца С. Вуячыч, вядомая выканаўца народных песень В. Шутава і іншыя майстры мастацтваў.

Беларускія артысты правядуць у Швецыі 28 дзён, дадуць 20 канцэртаў у 18 гарадах — Стакгольме, Кіруне, Гётэборгу, Пітэо, Карлстадзе і іншых. На эстрадзе і ў канцэртных залах будуць гучаць беларускія народныя песні. Скандынаўскія глядачы ўбачаць «Лявоніху», «Веселуху», «Рускі танец», украінскі «Гапак». Вялікае месца ў шведскім турне артыстаў зоймуць творы сучасных беларускіх кампазітараў Я. Глебава, Ю. Семянякі, Д. Смольскага, І. Лучанка і іншых.

Новы будынак арыгінальнай канструкцыі ўпрыгожыў Савецкую вуліцу ў Гомелі. Гэта—цырк, разлічаны на 2 тысячы глядачоў. Фота Ч. МЕЗІНА.

ДА 90-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Я. КОЛАСА

У ГЛЫБЫ ПАЛЕССЯ

Беларускае Палессе здаўна прыцягвала многіх мастакоў слова. Аднак сапраўдным песняром Палесся, улюбёным у яго велічную адвечную прыроду, у мужных і працавітых людзей, стаў Якуб Колас. Творы розных жанраў прысвяціў ён палескаму краю, сярод іх такія значныя мастацкія палотны, як апавесць «Дрыгва» і трылогія «На ростанях». Шырокае мастацкае адлюстраванне палескага краю ў творчасці Якуба Коласа не выпадковае. Яно глумачыцца тым, што многія старонкі жыццёвай і творчай біяграфіі пісьменніка звязаны з Палесsem.

Летам 1902 года малады настаўнік, выпускнік Нясвіжскай семінарыі Канстанцін Міцкевіч прыехаў у Люсіна (цяпер Ганцавіцкі раён) на работу ў мясцовую школу.

Яшчэ ў семінарыі абудзілася паэтычнае дараванне Якуба Коласа. Ён пісаў на роднай і рускай мовах вершы і прозу. Настаўнік літаратуры Кудрынскі лічыў, што яго прызначэнне — тварыць на роднай мове. Але друкавацца па-беларуску не было дзе.

Дарэвалюцыйнае Люсіна — маленькая вёска ў адну вуліцу — выглядала неспрыветліва і няўтульна. Тулілася яна сярод непраходных лясоў і балот. Тры кіламетры ад станцыі, шагнаццаца — ад воласці. Толькі год назад была адкрыта пачатковая школа.

Малады настаўнік меркаваў, што шляхам адукацыі можна карэнным чынам палепшыць жыццё народа. І ён

працаваў не пакладаючы рук. Цэлымі днямі займаўся з дзецьмі, дапамагаў бедным, асабліва сіротам. Але яго дабрата, яго любоў да дзяцей заўсёды спалучаліся з разумнымі патрабаваннямі дысцыпліны і парадку.

І да гэтага часу ў памяці люсінцаў жыве абаяльны вобраз аднаго з першых настаўнікаў іхняй школы Якуба Коласа. Старажылы Люсіна любілі гаварыць: «Колас вельмі добра вучыў дзяцей», а тыя, хто не ведаў Коласа, паўтараюць словы сваіх бацькоў: «Вось хто ўмеў вучыць дзяцей, дык гэта Колас».

Якуб Колас палюбіў прыгожы палескі куток. Неўзабаве ён добра ведаў акаляючыя Люсіна лясы. З цягам часу ў яго з'явіліся свае любімыя сцежкі і сцяжынкi, якія да гэтага часу называюць панічовымі сцежкамi.

Вабіў Якуба Коласа і палескі фальклор. Ён гадзінамі мог сядзець на лаўцы ля школы, прыслухоўваючыся, як спяваюць палешукі, а часам і сам спяваў з імі. Былы вучань Я. Коласа Міхаіл Занько ўспамінае: «Бывала, збрэ ён нас і пачне распываць, якія песні ў нас спяваюць, якія гульні гуляюць у святых».

Колас часта бываў у сялянскіх хатах, прыглядаўся да хатніх рэчаў: то яго здзівіць таўкач, аздоблены арнамантам, то зацікавіць куфар, упрыгожаны малюнічымі кветкамі.

У час работы на Палессі Я. Колас піша навуковую работу па этнаграфіі «Аб сялянскіх пабудовах сяла Люсіна

Пінскай губерні Пінскага павета Хатынскай воласці», якая не страціла сваёй навуковай каштоўнасці і сёння. Частка твораў вуснай народнай творчасці Палесся пазней увайшла ў яго творы. Працуючы настаўнікам, Колас марыў выдаць даведнік, у якім хацеў даць апісанне цэлага раёна Палесся, змясціць народныя песні, легенды, ілюстраваць фатаграфіямі.

У Люсіна Якуб Колас не быў толькі назіральнікам жыцця. Ён актыўна ўмешваўся ў яго. У тую пару ўсе навакольныя землі належалі графу Патоцкаму. Паміж чыноўнікамі графскай канцылярыі і палешукамі адбываліся частыя канфлікты, пры вырашэнні якіх малады настаўнік заўсёды станаўўся на бок люсінцаў, абараняў іх.

У Люсіна Якуб Колас пражыў усяго адзін год. Але людзі не забылі свайго настаўніка. У пасляваенныя гады паміж люсінцамі і народным паэтам падтрымлівалася ачыўленая перапіска. Калі ў 1948 годзе люсінец папрасілі Коласа дапамагчы пабудаваць у вёсцы школу, пісьменнік тут жа адгукнуўся на іх просьбу: «Мае дарагія сябры-прыяцелі, мае былыя вучні і суседзі-люсінецкі... Я ўсё зраблю, што ад мяне залежыць, каб у вас на месцы старой драўлянай школы, каля якой стаіць высачэзны крыж, была пабудавана новая, прасторная, светлая школа».

Мінулі гады. Нямнога засталася ў Люсіна тых, хто ведаў Якуба Коласа, хто быў яго вучнем. Але люсінецкія свята ўшаноўваюць памяць настаўніка і паэта.

В. ЛЯШУК.

МІЖНАРОДНЫ ГОД КНІГІ

ШТО ЧЫТАЮЦЬ МІНЧАНЕ

ВАЖНАЙ адзнакай узроўню культуры любога горада з'яўляецца ступень папулярнасці друкаванага слова сярод яго насельніцтва. Што можна сказаць у гэтых адносінах пра мінчан? Перш за ўсё тое, што кніга, газета, часопіс для большасці з іх сталі надзённай патрэбай. Не будзем пералічваць колькасць бібліятэк горада, кніжных магазінаў, кіёскаў, латкоў. Проста пройдзем па вуліцах і плошчах Мінска, зазірнем у ценістыя паркі і скверы. Тут мы абавязкова сустрэнем мноства людзей (розных прафесій і ўзростаў) з газетай, часопісам, кнігай у руках...

А як глыбока ўвайшло друкаванае слова ў быт мінчан? Каб адказаць на гэта пытанне, было праведзена спецыяльнае сацыялагічнае даследаванне. Перш за ўсё вялікай колькасці жыхароў мы задалі пытанне: «Які від вольнага часу найбольш папулярны ў іх сямейных калектывах?» Чытанне аказалася на другім месцы (пасля прагляду тэлеперадач). Больш чым у кожнай пятай з апітаных сем'яў практыкуецца і калектывнае чытанне.

З друкаванай прадукцыі найбольш папулярнымі аказаліся газеты. У анкеце было такое пытанне: «Колькі газет

вы выпісваеце?» Аказалася, адну атрымліваюць 7,7 працэнта; дзве — 22,7; тры — 31,6; чатыры — 21,3; пяць — 11,4 і шэсць газет — 5,3 працэнта апітаных сем'яў. У сярэднім на кожны сямейны калектыв прыпадае больш за тры газеты і келя аднаго часопіса.

Мы ўлічвалі і тую абставіну, што можна выпісваць газеты, часопісы і не чытаць або амаль не чытаць іх. Каб разабрацца ў гэтым, кожнаму з апітаных было прапанавана ўказаць, як часта ён знаёміцца са зместам перыядычнага друку. Аказалася, што рэгулярна чытаюць яго 71,4 працэнта апітаных, перыядычна — 17,3 працэнта, зрэдку — 10,7 і не чытаюць зусім — 0,7 працэнта.

Прычым, адразу адзначым, што і тыя, хто не чытае газет, часопісаў, як правіла, не застаюцца ў баку ад бягучых падзей грамадскага жыцця. Бо зараз у Мінску няма сям'і, дзе б не было тэлевізара, радыёпрыёмніка ці, у крайнім выпадку, радыёкропкі. Акрамя таго, для жыхароў горада чытаецца шмат лекцый, праводзяцца гутаркі.

Любяць мінчане і кнігу. У нашай анкеце было пытанне: «Калі ў вашай сям'і ёсць бібліятэка, дык колькі ў ёй кніг (школьныя падручнікі не ўлічваюцца)?» І вось якія вынікі адказаў. Да 50 кніг маюць 43,5 працэнта абследаваных сем'яў, ад 51 да 100 — 18,6 працэнта, больш за 100—10,6 працэнта і больш за 200—6,4 працэнта.

Нас цікавіла таксама, якая літаратура пераважае ў хатніх бібліятэках мінчан. Аказалася, што грамадска-палітычная — у 6,9 працэнта, мастацкая — у 73,5 працэнта, навукова-папулярная — 12,7 і літаратура па спецыяльнасці — у 6,9 працэнта бібліятэк.

Звесткі, атрыманыя намі, сведчаць, што ў мінчан найбольш распаўсюджаны кнігі наступных пісьменнікаў і паэтаў: Пушкіна, Лермантава, Льва Талстога, Гоголя, Чэхава, Тургенева, Горкага, Фадзеева, Шолахава, Твардоўскага, Сіманова, Бальзака, Зегерса, Барбюса, Купалы, Коласа, Броўкі, Куляшова, Мележа, Пестрака, Быкава і многіх іншых. Іх кні-

гі прысутнічаюць не толькі на паліцах хатніх бібліятэк, але і ў чытальніцкіх фармулярах, карыстаюцца попытам у кніжных магазінах.

Цяжка ўстрымацца, каб не прывесці адказ мінчаніна М. Ляхновіча:

«Якое месца займае ў маім жыцці кніга? Вельмі вялікае. Добрая кніга дапамагае мне жыць і працаваць. Вы спытаецеся, як? Я — слесар-інструментальшчык. Кожны дзень новыя дэтэлі раблю па чарцяжках інжынераў або па сваіх. Гэта — па-сапраўднаму творчая работа. А добрая кніга абуджае фантазію, акрыляе, зараджае энергіяй. Вось і атрымліваецца, што без кнігі я не мог бы добра працаваць. Чытаю я вельмі многа. Перачытаў усю заводскую бібліятэку. Заўвё сваю, хатнюю. Нават не магу ўявіць, як мог бы я пражыць без кніг майго любімага пісьменніка Тургенева, без кніг Талстога, Шолахава, Астроўскага, Стэльмаха. Бедным і сумным было б такое жыццё».

Такіх выказванняў шмат. Яны, як і ўсё сказанае ў гэтым артыкуле, — сведчанне высокай духоўнай культуры жыхароў сталіцы Беларусі.

У. ІВАНОВ,
кандыдат гістарычных
наук.

ШЛЯХІ ПЕСНІ

Марозным лютаўскім днём службовая камандзіроўка прывяла мяне ў калгас «Маяк калунь» на Аршанічыне. Увечары павінна было адбыцца пасяджэнне праўлення, але яго нечакана адклалі. З цэнтры пазванілі, што сюды, у Высокае, выязджае канцэртная брыгада Белдзяржфілармоні, якая гастралюе ў Віцебскай вобласці. Прафесіянальныя артысты са сталіцы — жаданыя госці на вёсцы, і таму ў населеныя пункты тэрмінова накіравалі пасланцоў з апавяшчэннем аб канцэрце.

К вечару разгулялася завіруха, але, нягледзячы на непагодзь, на агеньчык новага калгаснага клуба прыйшлі людзі з усіх брыгад.

І вось пачаўся канцэрт. Гасцей прымалі цёпла, і кожнае выступленне патанала ў дружных апладысментах.

Але самы вялікі поспех выпай на долю спевака Аляксандра Самарыдава. Яго ніяк не адпускалі са сцэны і замест дзвюх-трох песень, якія павінен быў спець, прыйшлося выканаць добры дзесятак. Жанчыны, не саромеючыся, выціралі слёзы, калі артыст спяваў «Бярозы» і «Абеліскі»...

А пасля канцэрта адбылася сардэчная гутарка калгаснікў з артыстамі. Самарыдаў паказаў вялікую дасведчанасць у агранаміі і заатэхніі, якая здзівіла ўсіх. Старшыня праўлення гасця расказаў пра сябе. З цікавасцю слухалі калгаснікі расказ Аляксандра Сяргеевіча.

«Сын ленинградскага рабочага і сам сталяр-мэбелшчык, трапіў ён на службу ў пагранічныя войскі на Беларусі. Яшчэ з дзяцінства палюбіў песню (спяваў і ў сям'і бацька, маці, бабуля), іграў на мандоліне і гітары. На заставе ўсе адразу прыкмецілі здольнасці маладога воіна, ён стаў удзельнікам армейскай самадзейнасці, потым быў залічаны ў ансамбль песні і танца пагранвойск. У чэрвені 1940 года Аляксандру выпаў гонар удзельнічаць у I Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве».

Вайна заспела Самарыдава на граніцы. Адыходзілі на ўсход з баямі, але трапілі ў акружэнне. Прабіцца да сваіх не ўдалося. І вясной 1942 года Самарыдаў стаў байцом партызанскага атрада імя Фрунзе на Віцебшчыне. Больш двух гадоў змагаўся ў радах народных месціўцаў. Але і ў грозныя дні Аляксандр Самарыдаў не забываў песню і музыку.

Калі беларуская зямля была вызвалена ад акупантаў, Аляксандр Самарыдаў працаваў першым сакратаром райкома камсамола ва Ушачах і Шаркоўшчыне. Затым — партыйная школа ў Мінску і адначасова заняткі ў кансерваторыі. З 1952 года Аляксандр Сяргеевіч — саліст філармоніі, пастаянны ўдзельнік вакальна-музычных брыгад, якія выступаюць у вёсках рэспублікі.

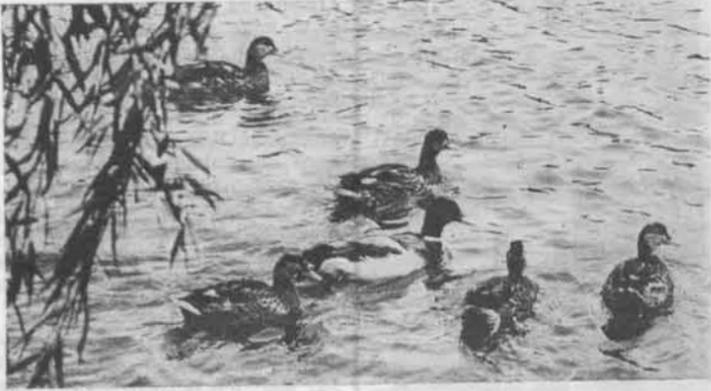
У той далёкі лютаўскі вечар у аршанскім калгасе мы пазнаёміліся як былыя партызаны, дамовіліся перапісвацца. Аб многім цікавым у жыцці Самарыдава ўдалося мне даведацца. У 1954 годзе ён ўдзельнічаў у II Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве. У 1955-ым з беларускай маладзёжнай дэлегацыяй быў на Сусветным фестывалі моладзі ў Варшаве, спяваў на Маршалкоўскай плошчы.

За дваццаць гадоў многа пройдзена шляхоў-дарог. Нядаўна спявак адзначыў свой 50-гадовы юбілей, але галас яго гучыць па-ранейшаму молада.

Новыя песні з багатага рэпертуару выканаўцы тут жа, на канцэрце (а іх каля 300 у год!) падхопліваюцца слухачамі. Хлебаробы спяваюць іх у полі, у калгасных клубах, на сямейных вечарах. Артыст заўсёды з тымі, каго любіць усім сэрцам, для каго спявае.

Л. ВЫСОЦКІ.

ШЧОДРАСЦЬ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Кожны раз, калі бываеш тут, хочацца ўсклікнуць: які ж ты цудоўны, старажытны і магутны лес! Пад засенню яго адчуваеш глыбокую пашану да гэтага вельмі рэдкага помніка прыроды, які стаў эталонам яе шчодрасці, сілы і прыгажосці. Спрыяльныя кліматычныя ўмовы парадзілі тут унікальную разнастайнасць расліннага свету, яго хуткі рост і стойкасць. У гэтым гаюна агульнавядома навукова каштоўнасць Белавежскай пушчы.

Слухаючы ціхае трапяткое шамаценне лістоты розналіяўных дрэў, у думках пераносішся ў спрадвечныя для іх месцы і адчуваеш магутную небяжэнасць Радзімы.

Быццам сімвалізуючы і наша чалавечэ адноўленне, растуць на адной глебе тундравая бяроза-невялічка, паўночная белая піхта, бародаўчатая бяроза карэнных расійскіх месц, дзецішча гарачага клімату скальны дуб — дзесяткі драўняных відаў. Некаторыя з іх у падобных умовах больш нідзе не растуць. Многа — тыповых для нашых розных лясных паясоў. Галоўная краса пушчы — сасна і елка, якая адцяняе цяпер сва-

ёй сінню пазалоту лісця.

Аб стойкасці ж лясной прыгажосці напамінаюць яе амаль трохсотгадовыя волаты. Яны горда ўзвышаюць лапчастыя галіны над гнуткім маладняком — дарослым патомствам, над навакольнымі далячынямі, над стагоддзямі гісторыі. Яе жылыя сведкі на асобным уліку і апелы ў пушчы, нязменна выклікаюць агульную цікавасць не толькі сваім даўгаліццем, але і цяперашнім станам.

У поўнай сіле і яркасці асенняга ўбрання волатаўскі дуб, пад засенню якога, паводле падання, раскідваў свой паляўнічы шацёр князь Баторый. Або васьмь яшчэ шасцівекавы гігант — сучаснік Кулікоўскай бітвы. На неахопным ствале даўня, але зажыўшая рана — глыбокі след пілы. Маланка ўдарала ў гэты дуб, навалніцы і буры выпрабавалі яго трываласць. А дрэва нават пладаносіць да гэтага часу. Ствол яго акружаны драўлянай агарожай.

Ды і кожны куток лясной прасторы, якая складае 85 тысяч гектараў, напамінае аб тым, што ўсюды тут у людзей вялікія клопаты — дапамагчы пэўнароўнаму жыццю лесу, ахоўваць яго багацці для на-

рода, для нашчадкаў. Праца такая патрабуе вялікага вопыту і глыбокіх ведаў. Для большага парадку ў доглядзе пушчы створаны 13 лясніцтваў. Іх супрацоўнікі займаюцца санітарнымі высечкамі, пасадкай маладняку, захаванасцю яго, тым, каб прывольна і сытна жылося чатырохногім і птушкам — насельнікам лесу.

Вузкімі дарогамі вёз мянэ Яўген Лукша па сваіх велізарных угоддзях. І паказваў месцы, дзе параўнаўча нядаўна пачынаў лесарубам. Тут саджаў дрэвы яго дзед. А бацька даглядаў іх. Ад яго сын прыняў пасаду лесніка. Не расстанушыся з пушчай, скончыў тэхнікум, а потым інстытут і васьмь ужо некалькі год узначальвае адно з вядучых лясніцтваў. Калі я быў у гасцях у Лукшы ў яго прасторным доме, акружаным садам, Яўген Уладзіміравіч узяў на рукі гадавалага Сашу і ўпэўнена сказаў:

— На старасці перадам яму справу рук сваіх.

Спадчынай стала прафесія і для Сяргея Балюка. Таксама пачынаў лесарубам, завочна скончыў вышэйшую навучальную ўстанову. Шлях тыповы для лесаводаў пушчы.

Балюк доўга хадаў і ездзіў са мной па лясных гушчарах і пелянах, адкрываючы ўсё новыя падрабязнасці сваіх вялікіх клопатаў. Вось ён спыніў машыну каля буйнога мурашніка, акружанага драўлянай агарожай. Раствлумачыў:

— Ад дзікоў ахоўваем. Любяць мурашнікі раскопваць. А гэтыя насякомыя — нашы памочнікі, санітары лесу.

Насельнікі каля трохсот мурашнікаў такім чынам набываюць спакой і як бы ў падзяку нядаўна саслужылі вялікую службу, калі калектыў пушчы

намагаўся прыпыніць выяўленае раптам усыханне елак.

Непадалёку на калгасных палях вяліся меліярацыйныя работы. Панізіўся ўзровень грунтавых вод. У елак глыбокія карэнні, і ўсё ж дрэвам пачало не хапаць вільгаці. На аслабелыя елкі напаў караэд. Полчышчы мурашак далі яму адпор. А лесаводы дабіліся праз мясцовае аддзяленне Таварыства аховы прыроды спынення ў наваколлі пушчы меліярацыйных работ. Елкі ажылі.

...У пушчы многа паляў і паляў, дзе сеюць травы, збожжа, саджаюць каранеплоды, нарыхтоўваюць дзесяткі тысяч венікаў для дзікоў, казуль, зеляняў, якія даволі шчыльна цяпер насяляюць пушчу, а таксама зубраў. Харчаванне ўсіх гэтых звароў восенню і асабліва зімой — задача нумар адзін для леснікоў пушчы.

— За кожнага чатырохногага насельніка лесу мы адказваем, — пачуў я ад Балюка.

Ды і любяць жа іх тутэйшыя людзі. Кожным святанкам і надвечоркам выходзіць старшы егер Сяргей Уласюк паглядзець, як жыруе, як адчувае сябе жывёнасць. Бывае, па слядах угадвае стан звера, пазнае, ці не пагражае яму небяспека. Нават з зубрамі ён, што называецца, знаходзіць агульную мову.

Толькі аднойчы за дваццаць год работы ў пушчы зубр, гэты горды і магутны звер, увогуле міралюбівага нораву, крута апусціўшы шыю, кінуўся на Уласюка. Заставалася зубру пяць метраў да старшага егера, калі той спуціў курок стрэльбы. Заўважыўшы мой запылты позірк, ён з усмешкай усклікнуў:

— Што вы! Што вы! Выстраляў у паветра. Хіба мог я падняць руку на зубра?

Вядома, добра, што выстрал спудзіў звера, але магло быць інакш. Уласюк жа тады не думаў аб гэтым.

...З раніцы да вечара пад'язджаюць да запаведнага лесу экскурсійныя аўтобусы. Сёлетня, паводле папярэдніх падлікаў, будзе дзвесце тысяч наведвальнікаў — у два разы больш, чым у мінулым годзе.

З усіх куткоў Савецкага Саюза, з многіх краін прыязджаюць сюды людзі, каб убачыць цудоўны і рэдкі помнік прыроды. І кожны, хто бывае тут, ззнае пацуду ўдзячнасці і павагі да тых, хто захоўвае і памнажае багацце і прыгажосць Белавежскай пушчы.

А. КОЖЫН.

НА ЗДЫМКАХ: перад адлётам кастрычніцкай знаходкі; лясныя волаты — зубры.

Фота У. ЛУПЕЙКИ, А. ПЕРАХОДА і В. ЖДАНОВІЧА.

Помнікі беларускай архітэктуры

На паўночнай ускраіне вёскі Ястрэмбля Брэсцкай вобласці ў акружэнні ўтульнага парку з сажалкай знаходзіцца сядзібны дом князя Катлубая, пабудаваны на рубяжы XIX і XX стагоддзяў.

Мноства дэкору, балюстрады надаюць будынку характэрную для позняга класіцызму палацавую параднасць. Выразнасць і арыгінальнасць агульнай кампазіцыі помніка дазваляюць аднесці яго да ліку найбольш цікавых сядзібных пабудов на тэрыторыі Беларусі. **Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.**

СУВЕНІРЫ ДА СВЯТА

У карагодзе пятнаццаці вясёлых парачак. Усе «хлопцы» і «дзяўчаты» апрануты ў народныя нацыянальныя касцюмы — рускія, грузінскія, узбекскія, літоўскія.

Гэтыя забаўныя і прыгожыя фігуркі з дрэва, якія вобразна прадстаўляюць народы ўсіх саюзных рэспублік, — адзін з дваццаці новых узораў, распрацаваных да паўвекавага юбілею СССР мастакамі і майстрамі-ўмельцамі Брэсцкай фабрыкі сувеніраў.

26 прадпрыемстваў аб'ядноўвае Упраўленне мастацкай прамысловасці. Больш за тры тысячы рэзчыкаў, ганчароў і ткачых, вышывальшчыц, інкрустараў, гарбароў працуюць на гэтых фабрыках прыгажосці. Звыш трохсот новых работ майстроў ужо атрымалі адабрэнне мастацкага савета. Сярод іх — вялікая калекцыя моднага жаночага адзення з традыцыйнай беларускай вышыўкай, распрацаваная мадэльерамі Мінскай, Гродзенскай, Магілёўскай, Віцебскай і Бабруйскай фабрык мастацкіх вырабаў, керамічныя вазы і блянды з Іванца і Мазыра.

Сувеніры беларускіх майстроў прызначаны для жыхароў усіх брацкіх рэспублік.

КАНТЫНЕНТ, ДЗЕ НЯМА ГРЫПУ

Грып і ангіна, захворванні, якія нязменна звязваюцца з холадам і прастудай, менш за ўсё пагражаюць здароўю людзей на самай марознай і ветракай зямлі планеты — у далёкай Антарктыдзе. Савецкія ўрачы ўстанавілі, што прастудныя захворванні займаюць адно з апошніх месцаў у спісе хвароб, зарэгістраваных у даследчыкаў «белага кантынента». Калі ж зімоўшчыкам і здарыцца «загрыпаваць» пасля доўгай работы на моцным морозе, то звычайна бывае дастаткова паўтара-дзвюх гадзін спакойнага дзеннага сну, каб зніклі ўсе сімптомы хваробы.

Тані незвычайны эффект тлумачыцца амаль поўнай адсутнасцю ў Антарктыдзе хваробатворных мікраарганізмаў (іх прымітыўныя формы сустракаюцца толькі вакол калоній пінгвінаў і на вузкіх градах прыбярэжных скал). Слабыя ўспышкі грыпу зарэгістраваны пасля прыбыцця новых груп палярнікаў, разам з якімі робяць падарожжа да Паўднёвага полюса мікробы і вірусы з населеных краін. Аднак гэтыя нявольныя вандрульнікі, як устаноўлена, не ў стане прыстасавацца да тутэйшых суровых умоў.

ГУМАР

— Чаму ты выходзіш на балкон, калі твая жонка пачынае спаваць?

— Каб ніхто не падумаў, быццам я яе б'ю.

— Добры тут клімат? — спытаў прыезджы ў мясцовага жыхара.

— Вельмі! — адказаў той. — Уявіце сабе, што калі я ўпершыню трапіў сюды, то не мог вымавіць ні слова, не меў ніводнага зуба ў роце, нават поўзаць не было сіл. А цяпер глядзіце, які я стаў здаровы!

— Дзіўна! — усклікнуў прыезджы. — І даўно вы ў гэтым гарадзе?

— Я тут нарадзіўся.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1248.